

EIGENZINNIGE REDÚSTERS WETEN VAN AANPAKKEN!

De energietransitie zal enorme ruimtelijke consequenties voor de hedendaagse leefomgeving hebben. In Den Haag zijn ontwerpers en technici aan het stoeien met de plaatsing van de grootschalige voorzieningen voor windmolens en zonnepanelen in het landschap. Er is lokaal veel verzet tegen de voorzieningen. Ver weg, in een klein dorpje, bovenaan Nederland grenzend aan de Waddenzee, strijd een gemeenschap voor de vervanging van hun windmolen. Zij willen afgekoppeld worden van het nationale energienet om te laten zien dat het ook anders kan. Wat is het geheim van hun dorpskracht? Waardoor hebben zij zo'n enorme voorsprong op andere gemeenschappen in hun ontwikkeling?

We spreken Henk Vellinga over de ontwikkelingen in zijn dorp Reduzum. Hij is voorzitter van de Stichting doarpsmûne (de dorpsmolen). Hij benadrukt dat de gemeenschap het samen doet. "Er is hier niet één landmaker, dat zijn we samen. Het zit in de genen van de bewoners om het samen met elkaar te redden. Daarom kunnen we met elkaar zoveel voor elkaar krijgen," zegt hij. Hij wil het verhaal over de unieke kracht van de Redústers graag vertellen. Dit verhaal gaat niet over de energietransitie, dit is voor hen namelijk enkel een middel. Het is één van de activiteiten die ze doen om hun eigen samenleving sterker te maken. Deze continue ontwikkeling van hun eigen samenleving begon ver terug in de geschiedenis van het dorp.

Aan het begin van de jaartelling vinden we Reduzum in het kweldergebied van Friesland. Het dorp bestond uit meerdere terpen en werd aan alle kanten omringt door water. De dorpsbewoners waren daardoor beperkt in hun communicatie met andere dorpen. Het moest altijd over het water, daardoor moesten zij zichzelf wel redden. Ook toen het dorp binnendijks lag ging dit allemaal lange tijd goed.... tot het begin van deze eeuw.

"Het ging toen eigenlijk echt heel slecht met de gemeenschap." Bijna iedereen was in dienst bij de grote herenboeren. Er was daardoor veel armoede. Dominee Boers voelde zich geroepen om de neerwaardse spiraal te doorbreken. Hij combineerde het geloof met een sterke afkeer voor de sociale onrechtvaardigheid en richtte zich op een van de uitwassen daarvan, namelijk het drankmisbruik. De anti-alcohol beweging ontstond en het alcohol vrije cafe 'De Blauwe Tent'

werd gesticht. "En er zijn nog steeds veel mensen die geen alcohol drinken in Reduzum," zegt Henk. Uit deze periode komen belangrijke inzichten over het kunnen bevorderen van onze eigen samenleving. De vijftientig andere en florerende dorpsverenigingen zijn een voorbeeld van dat we dit nog steeds erg goed weten te organiseren."

In de jaren tachtig van dezelfde eeuw is de sfeer in het dorp weer minder. Jongeren vertrokken, er waren steeds minder voorzieningen en ook de basisschool was behoorlijk verouderd. "We begonnen met de reorganisatie van het Doarpsbelang. Om tot de juiste ontwikkeling te komen voor dat moment, zijn we met alle bewoners 'aan de keukentafel' in gesprek gegaan. Over wat zij belangrijk vonden voor het dorp, wat hun ideeën waren en wat ze liever kwijt wilden. Dit maakte tevens dat nu 95% van de bewoners lid is van het Doarpsbelang. En deze betrokkenheid blijft. "Elke tien jaar ontwikkelen we een gemeenschappelijke visie met een concreet actieplan voor de ontwikkeling van het dorp. En op de algemene ledenvergadering bespreken de bewoners welke acties wel of niet gehaald zijn. Ook bepalen we dan met elkaar wat en hoe bijgestuurd moet worden. "Meestal zijn daar wel 180 man aanwezig", zegt Henk trots.

De energietransitie als middel voor de ontwikkeling van de samenleving

Er zijn veel werkgroepen, die bepaalde onderdelen met elkaar verder brengen. De groepen zijn permanent of meer ad hoc, sociaal of meer fysiek gericht. Bij elke opgave wordt de juiste kennis uit het dorp erbij gezocht. Ieder heeft wel kennis over een bepaald onderwerp. "Het is vaak verrassend als je hoort wat de specifieke expertise van je buurman of buurvrouw is," zegt Henk. "Samen weet je heel veel. We komen telkens weer tot specifieke kansen zodat de gemeenschap als geheel blijft groeien." En mede doordat de onderlinge communicatie zo goed is, komt het dorp elke keer verder. En als de bewoners niet achter een idee kunnen staan, gaat het niet door.

In de jaren tachtig beseffen ze dat ze de middelen voor de ontwikkeling van hun samenleving kunnen verkrijgen door het realiseren van duurzame energievoorzieningen en energiebesparingen. "Voor onze duurzame energievoorziening kozen we voor de combinatie van zoveel mogelijk zonnepanelen en een windmolen. Deze windmolen hebben we met vier dorpen gekocht. We waren er al vroeg van overtuigd dat we met de waardecreatie door het opwekken van energie ook andere voorzieningen in het dorp konden gaan realiseren. Daarom zetten we daar als eerste op in."

"Er is een opbrengst van 99,9 %! Alle bewoners hebben ondertussen met 8 procent rente hun investering teruggekregen en er zijn al veel andere investeringen mogelijk geworden."

Ook kwamen er zonnepanelen op de nieuwe basisschool. Bij de entree wilden we dat direct zichtbaar was hoeveel de zonnepanelen opbrachten. Dit maakt dat alle jonge ouders van nu zijn opgevoed met duurzame energievoorzieningen. We gingen ervan uit dat het voor hen dan een natuurlijkere keuze zou zijn om ook voor hun eigen woningen voor duurzame voorzieningen kiezen. En dat klopt, ondertussen zijn bijna alle huizen in het dorp geïsoleerd. En veel huizen hebben een zonneboiler, dubbele beglazing, spaarlampen en een goede HR-ketel. Er zijn ondertussen zoveel extra zonnepanelen in het dorp, dat de opbrengsten van de zonnepanelen in de zomer hoger is dan die van de windmolen. In de winter, vooral na de wintertijd, wordt dit weer snel ingehaald door de windmolen. De combinatie van beide voorzieningen zorgt voor een behoorlijk constante opbrengst, zowel voor de huishoudens als voor de ontwikkelingen in de gemeenschap.

Vertrouwen in de nieuwe techniek door continue het optimale resultaat te waarborgen

Ook de keuzes die ze samen maken bij de planvorming en bouw van de eigen windmolen, zorgen ervoor dat elke bewoner nu betrokken is bij de opbrengst van de windmolen. "En dat zorgt er ook voor dat de meeste bewoners direct bij mij op de stoep staan, wanneer de windmolen niet draait", zegt Henk lachend. "We hebben iedereen gevraagd om een lening, dat was belangrijk. Zelfs al zou een persoon de hele molen kunnen financieren, was dat niet mogelijk. Nu heeft iedereen dus ook profijt van de opbrengsten van de windmolen. "Er is een opbrengst van 99,9 %! Alle bewoners hebben ondertussen met 8 procent rente hun investering teruggekregen en er zijn al veel andere investeringen mogelijk geworden."

Het dorp werkt ook samen aan passende acties voor de particuliere huishoudens en samen weten ze mooie deals te sluiten met de ondernemers. „Er is voor iedere particulier ondersteuning bij het sluiten van contracten of aankopen voor hun duurzame energievoorzieningen. Ook monitoren we

de opbrengsten van iedere installatie, dan zijn we er snel bij wanneer er problemen zijn. De bewoners hoeven er zelf niets voor te doen, het gaat vanzelf. We hebben daarvoor een speciale dienst die direct voor het onderhoud en reparaties zorgt. Zo kunnen we met allen een optimale opbrengst blijven behalen en dit versterkt het vertrouwen van de bewoners in de nieuwe technieken."

De stroomproductie van de dorpen wordt op de website van de Doarpsmune bijgehouden. In de nieuwe woonwijken en op de sportvelden pronken de hypermoderne straat- en stadionledverlichting. „Wij waren echt de eerste in Nederland. Ze hadden zelfs niet eens een voorbeeld van een straatlantaarn toen wij deze voor de woonwijk bestelden. De bewoners moesten nog wel even wennen dat het licht van de lantaarns niet hun voordeur bereikten, maar nu heeft iedereen daar ook weer eigen oplossingen voor."

De uitzondering zijn heeft ook een prijs!

Bij elke stap vooruit zet de gemeenschap alle creativiteit en denkcapaciteit van de gemeenschap in. De Redústers blijven met alles wat ze doen als gemeenschap groeien. Dit kan alleen doordat ze vaak de gebaande paden verlaten en daarmee ook regelmatig met de bestaande belangen en procedures schuren. „De organisaties van buiten denken gewoon anders! Ze hebben een loggere organisatie of moeten hun planning volgen."

Wat de gemoederen in het dorp nu vooral bezig houdt is de vervanging van de twintig jaar oude molen. De techniek van de molen is enorm verouderd. Er zijn ondertussen veel hogere opbrengsten mogelijk. Voor de nieuwe molen is een wijziging van het provinciale bestemmingsplan nodig. De provinciale staten hebben tegen de uitzondering voor de molen in Reduzum gestemd. De provincie wil niet investeren in solitaire windmolens. "We hebben het draagvlak in het dorp en de financiering al helemaal geregeld. Twintig jaar geleden was dit de uitdaging, terwijl de vergunning toen helemaal geen probleem was!"

De meerderheid van de gemeenteraad in Leeuwarden steunt hen omdat dit zo'n mooi voorbeeld is van de veel besproken Mienskip. Maar de ambtenaren waarderen ook de zelfredzaamheid en eigenzinnigheid van het dorp. Ze complimenteren ons door ons anarchisten, de Redústers, te noemen! De gemeente heeft veel extra tijd en energie in de aanvraag voor de wijziging geïnvesteerd. Ze gaan nu in beroep tegen de beslissing van de provinciale staten en tegelijkertijd zijn ze bezig met de gemeentelijke besluitvorming om de verdere vergunningsprocedure vast in gang te zetten. Dus ze doen er wel alles aan, dat onze molen er gaat komen!"

De Galliërs van de energietransitie

Eigenlijk willen de Redústers nu ook volledige zeggenschap over hun elektriciteitsnetwerk. „We zullen dan alles regelen om zelf stroom te houden." Het vertrouwen dat dat hen gaat lukken, heeft Henk ondertussen wel. Hij blijft continue zoeken naar de dialoog met de stakeholders van buiten het dorp. "Zij beginnen altijd met een 'nee'. Dat is niet nadenken, het is nodig dat iedereen anders gaat leren denken."

Henk acht het mogelijk dat alle inwoners in Nederland de zeggenschap over hun omgeving terug krijgen of nemen. Zij zouden door de partijen, die nu al zo lang voor de collectieve voorzieningen zorgen, daarin begeleid kunnen worden. "Het gaat er dan vooral om dat deze partijen de bestaande regels zelf ter discussie gaan stellen. "Ze moeten zich continue afvragen waarom ze doen wat ze doen of waarom ze niet doen wat nu echt nodig is. Dan is het allemaal niet zoveel moeite, dan komt de schaal in de transitie vanzelf", weet Henk ondertussen.

Dit verhaal over Reduzum lijkt op het verhaal van het beroemde Gallische dorpje. Ook de Galliërs wisten met allerlei avonturen hun zelfstandigheid te behouden en zich als gemeenschap te handhaven waardoor de Romeinse overheersers het moeilijk hadden. De technische innovatie, de collectieve investeringen en de manieren voor het verkrijgen van draagvlak en samenwerking, zijn ingrediënten van de toverdrank. Het dorp zet onder andere de energietransitie in voor de ontwikkeling van hun gemeenschap, het is geen doel op zich. Zij ervaren de winst vooral op allerlei gebieden van hun samenleving.

Tekst: David van Zelm van Eldik (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)

Peter Heerema (LOCUS)

Philine Krosse (Dutchess Design)

